

Videreutdanning i Kunnskapsbasert praksis for bibliotekarer ved Høgskolen i Bergen, våren 2011

Av Toril Marie Hestnes, spesialbibliotekar ved Medisinsk fag- og forskningsbibliotek, Akershus universitetssykehus

Videreutdanning i kunnskapsbasert praksis for bibliotekarer er et halvtidsstudium over ett semester som tilbys av Senter for kunnskapsbasert praksis ved Høgskolen i Bergen. Våren 2011 var vi 15 bibliotekarer fra Midt- og Sør-Norge som deltok på to samlinger i Bergen og gjennomførte arbeidskrav og avsluttende eksamen. Her følger noen tanker fra noe av innholdet i kurset, relatert til egen erfaring som bibliotekar i sykehus.

Kurset var omfattende og favnet alle seks trinnene i kunnskapsbasert praksis (KBP): Refleksjon – spørsmålsformulering – litteratursøk – kritisk vurdering – implementering i praksis – evaluering. Timeplanen på samlingene var ambisiøs og vi var gjennom mye på kort tid, men jeg synes det hele ble godt gjennomført, og vi fikk alt så praktisk tilrettelagt, at det føltes som den rene luksus. Alle presentasjoner ble delt på læringsplattformen "It's learning". I tillegg synes jeg nettkurset i KBP som er utviklet i samarbeid mellom Senter for kunnskapsbasert praksis og Kunnskapssenteret, gratis tilgjengelig via <http://kunnskapsbasertpraksis.no/>, var nyttig å bruke som supplement til litteraturen. Undervisningen under samlingene besto av forelesninger av faglig ansvarlig høgskolelektor samt flere gjesteforelesere, alle dyktige fagpersoner med spesiell kompetanse i KBP, som også kunne trekke inn erfaringer fra praksisfeltet. Vi ble hele tiden oppfordret til å dele meninger og erfaringer fra eget arbeidssted, og vi jobbet og diskuterte i grupper. På den andre samlingen hadde vi framlegg om egne valgte tema, og evaluerte hverandre. Studiet ble avsluttet med individuell eksamensoppgave, hvor vi skulle gjøre et systematisk litteratursøk og kritisk vurdere en systematisk oversikt vi valgte selv.

På mitt arbeidssted som er et sykehusbibliotek, merker vi etter hvert tydeligere at KBP har blitt en naturlig del av sykehushverdagen, og at begrepet begynner å bli innarbeidet i den faglige aktiviteten. Vi får stadig flere spørsmål som går på KBP i skranken, for eksempel om hvordan man kan vite hva som er god forskning. Biblioteket bidrar dessuten i ulike fagutviklingsprosjekter hvor metoden i KBP anvendes. Derfor ble jeg veldig glad da jeg fikk

midler til å delta på videreutdanningen i kunnskapsbasert praksis for bibliotekarer. Selv om arbeidsmetoden i KBP på mange måter allerede er i bruk innenfor bibliotekfaget, og jeg kjenner godt til de fleste trinnene i KBP (og da selvfølgelig spesielt litteratursøk-trinnet), hadde jeg behov for en systematisk tilnærming og mer kunnskap. Jeg har også kjent på et behov for å forstå forskningsprosessen i seg selv, da jeg har hatt en mistanke om at vi må kunne det både når vi selv leter etter forskningsbasert informasjon, og når vi lærer bort søkestrategier og informasjonskompetanse.

Målet for oss som bibliotekarer er jo til slutt å gi beslutningstakerne i helsetjenesten den støtten og verktøyene de trenger for å utøve KBP, og da trenger vi også å holde oss faglig oppdatert, spesielt med tanke på at KBP nå er blitt en etablert del av utdanningene innen medisin og helsefag.

Det jeg synes er det beste med å delta på kurs og konferanser og lignende, er de små aha-opplevelsene man (forhåpentlig) får, som når en foreleser eller deltager sier noe som treffer spikeren på hodet, eller når man ser en rød tråd eller en sammenheng. Dette kurset bød på mange av dem, alt fra praktiske tips om søketeknikker til mer forståelse for de underliggende prinsippene i de enkelte delene av KBP, og sammenhengene mellom dem. Jeg vil her forsøke å beskrive noen aha-opplevelser og innsikter jeg opplevde under kurset.

Tosidig tilnærming: Å arbeide og undervise kunnskapsbasert

Jeg opplevde at kurset ga en tosidig tilnærming til KBP: Samtidig som jeg lærte hvordan jeg

kan anvende prinsippene i KBP i egen praksis som bibliotekar, fikk jeg mer bakgrunnskunnskap om de ulike delene i KBP, sånn at jeg har mer å fare med når jeg selv skal undervise i metoden.

Å integrere KBP-prinsippene i eget arbeid som bibliotekar, eller kunnskapsbasert bibliotekpraksis, var et sentralt tema i studiet. Akkurat som helsepersonell skal bruke beste tilgjengelige evidens når de tar beslutninger, bør bibliotekarer også gjøre det. Vi er vant til å tenke service-orientert i hverdagen, men kanskje ikke så vant til å tenke innenfor et forskningsbasert rammeverk. Vi kan absolutt dra nytte av KBP-modellen i vårt arbeid. Selv om de praktiske forutsetningene kan være begrensede i en travel hverdag og med små budsjetter, kan tankegangen i KBP anvendes i de fleste situasjoner.

Selv om jeg kjente prinsippene i KBP fra før, hadde jeg nok mest kompetanse på noen avgrensede områder, som å stille fokuserte spørsmål og finne relevant informasjon i ulike ressurser på ulike evidens-nivåer. Jeg manglet kunnskap om trinnet som følger etter den delen i arbeidsgangen som går på søking og innhenting av forskningslitteratur, nemlig det som går på å kunne kritisk vurdere forskningslitteraturen, og gjenkjenne hvordan en bra designet og gjennomført studie ser ut når man leser den. Informasjonen man innhenter skal være både relevant og pålitelig. Man kan ikke vite om en studie er pålitelig før man har nøye kritisk vurdert den, dette gjelder også for oppsummert forskning som systematiske oversikter.

Medisinsk statistikk – uforståelig for ufaglærte?

Jeg følte spesielt at jeg trengte mer innsikt i de metodologiske og statistiske konseptene man bør vite noe om for å kunne lese og evaluere forskning. Det hjelper ikke mye å ha funnet "drømmeartikkelen" som omhandler akkurat det man er interessert i, etter et langt og finurlig utarbeidet litteratursøk, hvis den metodiske kvaliteten på studien ikke holder vann, eller hvis resultatene ikke er statistisk signifikante eller betydningsfulle. Å kunne kritisk vurdere forskning er en viktig forutsetning for å kunne arbeide kunnskapsbasert, og krever god kunnskap til ulike kvalitative og kvantitative forskningsmetoder, som vi fikk grundig innføring i under kurset. Jeg vil spesielt trekke fram denne delen av KBP som interessant for meg å lære mer om, inkludert medisinsk statistikk. Hvis

man som meg er litt "matematisk utfordret" og føler seg intimidert ved synet av en meta-analyse (eller forest plot, som er en grafisk fremstilling av tallmaterialet fra studiene som inngår i meta-analysen, og som pryder logoen til Cochrane Library), er det fint å få medisinsk statistikk litt avmystifisert. Under kurset var vi flere som hadde problemer med å forstå noen av de statistiske begrepene og prinsippene, og da vi ga uttrykk for vår frustrasjon, ble en statistiker ved Høgskolen i Bergen invitert som ekstra gjesteforeleser! Hun tegnet og forklarte på en humoristisk måte, og svarte engasjert på våre spørsmål. Det ga en god følelse å etter hvert få en viss forståelse for hva begreper som konfidensintervall, p-verdier og ulike typer effekt-estimat betyr, å kunne se hva som er signifikante resultater, og å få mening ut av å se på en meta-analyse. Man trenger heldigvis ikke doktorgrad for å forstå tallmaterialet i en meta-studie!

Arbeidsgangen: Å "jobbe i sirkel"

For meg var en bevisstgjøring rundt hele arbeidsprosessen i KBP en viktig lærdom. 6-trinns-prosessen i KBP tilbyr et godt rammeverk for å ta avgjørelser i praksis. Denne prosessen blir ofte framstilt som en sirkel, som starter og ender med refleksjon. Det går en rød tråd fra det fokuserte kjernespørsmålet til valg av studiedesign som best egner seg til å besvare spørsmålet, og følgelig til valg av database å søke etter artikler i, type forskningsartikkel man finner og videre til egnede kriterier for kritisk vurdering av dens relevans og pålitelighet. Den tråden blir synlig når man "jobber i sirkel". Alt henger som kjent sammen med alt, og jeg ser at de enkelte delene, som litteratursøk, er avhengig av kunnskaper om hele prosessen. Det er en utfordring for alle å lære seg å "eie" konseptene i KBP, å gjøre dem til sine egne i yrkesutøvelsen. Det er noe man må jobbe konsistent med i hverdagen. Jeg har fått inntrykk av at KBP ikke lenger blir sett på som et eget studie-emne, men mer som en måte å tenke på, som helst bør gjennomtrengte alt vi gjør i praksis.

Det er lett å se at vår rolle som bibliotekarer er viktig innenfor KBP, for hvem andre enn bibliotekarer kjenner så godt til hvordan kunnskapen er organisert, og kan så mye om effektiv søking med forskjellige emneordsystemer i databaser og kataloger? Det er ikke minst en nyttig kompetanse i disse digitaliserings-tider, når mange tror alt finnes gratis tilgjengelig på Internett, og kan søkes opp i Google.

Etter å ha lært mer om hva KBP innebærer, er jeg forsterket i troen på egen relevans på mitt arbeidssted, og generelt i samfunnet. Hele tanke- eller arbeidsgangen i KBP, det å ha en spørrende og evig kritisk holdning til egen praksis, og hele tiden utfordre eget kunnskapsgrunnlag, er viktig å ha med seg. *Virker* faktisk måten vi gjør ting på? Det blir artigere og mer spennende å være bibliotekar når man tenker og arbeider på den måten!

Jeg vil også nevne at videreutdanningen var en fin mulighet til å treffe likesinnede kolleger fra medisin- og helsefaglige bibliotek, og ha noen trivelige vårdager i vakre Bergen! Tusen takk til SMH som ga meg reisestipend.

Lenker

Videreutdanning i kunnskapsbasert praksis for bibliotekarer, Senter for kunnskapsbasert praksis, Høgskolen i Bergen:

<http://www.hib.no/studier/studie.asp?studieID=B15BIBKUNN>

Nettkurs i Kunnskapsbasert praksis fra Høgskolen i Bergen, Senter for kunnskapsbasert praksis og Nasjonalt kunnskapssenter for helsetjenesten:

<http://kunnskapsbasertpraksis.no/index.php?action=static&id=156>

Toril Marie Hestnes

Medisinsk fag- og forskningsbibliotek,
Akershus universitetssykehus
Toril.Marie.Hestnes@ahus.no